

Učenje kroz šalu

Ivana Olujić

Učenje kroz šalu zadaća je koju je sebi postavila Sabine Nagy, profesorica hrvatskoga jezika, povijesti i engleskoga jezika u Saveznoj gimnaziji u Željeznom (BG/BRG/BROG Eisenstadt), u Gradišću. Ona je sa skupinom od 21 učenika koji u Saveznoj gimnaziji pohađaju nastavu gradišćansko-hrvatskoga, koji neke gradišćanske gimnazije nude kao izborni predmet u nižim razredima (od prvoga do četvrtoga, što znači za učenike od 10. do 14. godina), ostvarila niz projekata koji povezuju šalu i učenje. Rezultate tih projekata nastavnica i učenici okupili su u knjizi koju je 2007. objavilo Hrvatsko kulturno društvo. Tisak je iz sredstava za nacionalne manjine potpomogla i Savezna vlada.

Spametni Lukas

Knjiga velikoga formata i tvrdih korica, s 59 stranica u boji, nosi naslov *Spametni Lukas*, s podnaslovom *Učiti kroz šalu*. Naslov je odabran prema jednom od tekstova iz knjige — duhovitoj zgodi iz razreda, u kojoj *spametni Lukas* stavlja rečenice na njemačkome (za prijevod na hrvatski) u zagrade kako ne bi gubio vrijeme na pisanje (umjesto da ih uopće ne zapisuje). Jedna je od zabavnih zadaća učenika, naime, bila da zapišu smiješne zgode iz života, naravno, na gradišćanskohrvatskome.

Knjiga okuplja osam takvih priča — osim priče iz vlastitih školskih klupa, učenici su zapisali još sedam priča (pričanja iz života) koje su čuli od roditelja ili djedova i baka.

Najveći dio knjige zauzima dvadeset i šest kratkih igrokaza, nastalih prevođenjem i prilagođavanjem engleskih skečeva. Njih je dvadeset i pet iz knjige *Easy English Sketches* autora Ludwiga Waasa i Heinza-Lothara Worma te jedan iz udžbenika za engleski jezik *You & Me 1*. Tu je i jedan igrokaz u tri čina koji je, također prema engleskom izvorniku, “po ideji engleskoga igrokaza Kaja Himmelstrupa *The Empty Safe*” priredila Sabine Nagy. Treba naglasiti da su svi ostali igrokazi u knjizi rezultat učeničkoga rada. Nastavnici pripada još *Rap o padeži*. To je za *rap*-izvedbu pripremljena pjesma u kojoj su jezgrovito i na duhovit način iznijeta osnovna pravila vezana uz uporabu gradišćanskohrvatskih padeža.

Svi su tekstovi popraćeni učeničkim ilustracijama — vrlo uspješnim, ali nedvojbeno dječjim — dječjim flomasterom ili drvenim bojicama, u manjem broju slučajeva fotografijama. Uz svaki su tekst navedena imena malih autora i ilustratora. Tekstovi su uglavnom rezultat timskih napora ili rada u paru, nekoliko ih je čak označeno kao “svi skupa”, dok crteži uglavnom imaju individualne autore. Uz igrokaz u tri čina priložen je niz fotografija s izvedbe, a fotografije učenika prate i *rap*.

Prijelom je napravljen tako da svaki od kraćih tekstova, obično zajedno s ilustracijama, zauzima jednu stranicu. Uz svaki tekst izdvojene su teže riječi, a u najkraćim crtama pokazuje se neko gramatičko pravilo. Osim prijevoda na njemački uz riječi se, ako je to potrebno, navode i oblici: *po-moći, -morem, -mogao, -mogla — helfen* ili *kucak, -cka — Hund*, pripadnost posebnim skupinama: *vist f. — Nachricht, trsje n., zbirna imenica* ili rekcija: *čuvati se (koga? / čega? + gen.!) — sich hüten vor*. Za širu bi publiku možda bilo poželjno da je pritom označena granica riječi do promjene (npr. *ku-cak, -cka*), ali i ovako je uglavnom dovoljno jasno. Valja imati na umu i da je knjiga nastala u suradnji uskoga kruga koji je na taj način bilježenja naviknut. Učenici imaju priliku naučiti poneku riječ više i proučavajući ilustracije, na kojima su imenovane i pojedinosti koje se u tekstu ne spominju (*kaplja, mehur, oblok*).

Gramatičke su teme uvijek do kraja sažete. U svega nekoliko redaka daju se najpotrebnije obavijesti — više od toga ne dopušta ni mjesto, ni namjena knjige. Odabrani problem povezan je uvijek uz sam tekst. Tako su uz tekst *Ure s kukovačom* navedene i druge imenice koje imaju samo množinske oblike budući da je imenica *ure* u gradišćanskohrvatskome *plurale tantum* (*ure f. pl. — Uhr*), ako ne znači sat kao vremenski odsječak, nego sat kao predmet. Uz to je navedena napomena o tvorbi genitiva i primjer iz teksta: *Novine, gaće, gaćice, hlače, plundre, ure... imaju u gen. pl. -ov ili kratki gen. pl.: Ptica svake ure vanskoči iz ur*.

Uz *Bitno je zdravlje*, duhovitu priču s poantom: *Ah, Vlado, ako je mali i na tebe, neka si zbog toga glavu trapiti! Najvažnije je da je zdrav!*, odabran je dativ ličnih zamjenica. Navedena su svega dva pitanja: *Komu je ditić spodoban? Komu čestita?* i mogući odgovori zamjenicom: *Sg.: meni, tebi, njemu, njoj, njemu / Pl.: vam, nam, njim*. Uz razgovor o hrvatskim i njemačkim rajčicama (*Na sajmu*) vezuje se pravopisna tema pisanja imena država i naroda i iz njih izvedenih pridjeva, bez izravnoga navođenja pravila o velikom početnom slovu, ali s nizom primjera i vizualno vrlo pregledno, pamtljivo i jasno (*Hrvatska, Hrvat, Hrvatica, / ali: hrvatski!* itd.).

Na marginama teksta oduljega igrokaza *Prazni sef*, uz fotografije s izvedbe, ispisane su teže razumljive riječi kao i uz druge tekstove, uz sve potrebne oblike. Iako pred nastavnika-režisera velik broj uloga i tri čina s dva različita mjesta radnje postavljaju dodatne zahtjeve, velik broj uloga čini

ovaj tekst prikladnim za razredne priredbe jer okuplja veći broj učenika, od kojih nijedan ne bi trebao imati preveliku količinu teksta. Imena dramskih osoba duhovito su prevedena: Trbuhović (krčmar), Njuška (detektiv), Profit (poslovni čovjek), Zaspanko, Pijanko i Voliflošu (stalni gosti krčme)...

Rap o padeži, kojim knjiga završava, sažima najvažnija padežna pravila (pitanja, prijedloge). Pjesma je pripremljena za izvedbu u vidu razgovora koji vode “marljive divičice” i “lijeni dičaki”. Dječaci postavljaju pitanja (npr. “*A ča ako kanim — s kim kupovat? / A ča ako kanim — čim putovat?*”), a zbor djevojčica odgovara (“*Pomoć će ti sedmi padež pa. / Instrumental — poznaš ga? / S i sa kad si s kim i s čim.*”). Tekst sadrži i uputu za izvođenje — različitim su bojama označeni dijelovi koje pjevaju dječaci i djevojčice i oni koje pjevaju zajedno, a naglašeni su slogovi podcrtani.

Možda nedostaje jedino kraća bilješka o nastanku knjige i o njezinim autorima, budući da impresum na zadnjoj korici donosi tek njihova imena i zajedničku fotografiju te osnovne podatke o izdanju.

Gradišćanskohrvatska knjiga izvan Gradišća?

Korisnost je ovakvih ostvarenja dvostruka: osim za učenike koji će knjigu čitati i kroz šalu zasigurno mnogo naučiti, te za nastavnike koji će se njome služiti, rad na ovakvim projektima višestruko je koristan i za sve učenike koji u njemu sudjeluju. Oni su se ovoga puta imali prilike okušati u sakupljanju usmenoknjževnih djela i u prevođenju, ali i u pjevanju, glumi, slikanju. I zadaće su uspješno obavili. Iako su ih napravili učenici nižih razreda gimnazije (u Hrvatskoj bi bili osnovnoškolci viših razreda, od petoga do osmoga), njihovi prijevodi čitaju se glatko, a komika nije izgubljena. Bilježenje pričanja iz života bila je teža zadaća — uspjeh ovisi i o vještini i nadahnuću kazivača, ali i o spretnosti zapisivača da priču pretoči u pisani tekst, no i ona je uspješno ostvarena. Ilustracije iznenađuju detaljima — prodavačica na tržnici drži pored rajčica hrvatski rječnik, čovjek koji se kupa ima u kadi i plastičnu patkicu.

Iako su zasigurno i oni učili kroz šalu, za učenike sudionike projekta ovo je bila i velika vježba ozbiljnosti i odgovornosti, suradnje i timskoga rada, ali činjenica da rezultate svojega rada mogu vidjeti tiskane u knjizi mora biti i veliko ohrabrenje i poticaj za dalji rad.

Spametni Lukas — Učenje kroz šalu samo je jedan od projekata koje radi očuvanja i promidžbe gradišćanskohrvatskoga provode nastavnici u Gradišću sa svojim učenicima. Spomenimo samo nekoliko njih. *Po hrvatsku kroz cijelo ljeto*, kalendar koji za svaki dan nudi po jednu vježbu na gradišćanskohrvatskome, prije nekoliko godina pripremila je također Sabine Nagy s učenicima Savezne gimnazije u Željeznom. *Samo za te: moj mali spomenar*, zapise starih spomenarskih bilješki, napravila je 1999. Gisele

Csenar s učenicima Panonske gimnazije u Gornjoj Pulji. Projekt školskoga radija od 2007. u Panonskoj gimnaziji vodi Karin Gregorich.

Može li knjiga koja je nastala u Gradišću i za Gradišćanske Hrvate biti primjenjiva i šire? Ne na isti način kao u nastavi gradišćanskohrvatskoga, ali u konkretnom slučaju bilo koji od tekstova iz *Spametnoga Lukasa* može poslužiti za upoznavanje učenika u Hrvatskoj s osobitostima jezika Gradišćanskih Hrvata. A *rap* o padežima moguće je prilagoditi za učenje hrvatskoga bilo kao materinskoga, bilo kao stranoga jezika (naravno, u dvije različite verzije). A iznad svega, ova knjiga može biti uzor i nadahnuće svima koji se bave nastavom jezika.